

Τεύχος 9 - Ιανουάριος-Ιούνιος 2020

Της συντάξεως

Το ένατο τεύχος της ΣΥΜΒΟΛΗΣ κυκλοφορείται σε περίοδο κατά την οποία το Υπ.Παιδείας έχει αναθέσει σε επιτροπή «σοφών» τη διερεύνηση των διδακτικών εγχειριδίων και την επισήμανση αδυναμιών και λαθών, προκειμένου ν' αποφανθούν τελικά περί του βαθμού αναθεώρησής τους.

Όλα τα μέχρι τούδε τεύχη της ΣΥΜΒΟΛΗΣ εμπεριέχουν επισημάνσεις και υποδείξεις αδυναμιών και λαθών διδακτικών εγχειριδίων και ίσως φανούν χρήσιμα στην ανωτέρω επιτροπή. Θεωρούμε όμως ως τη βασικότερη ανεπάρκεια κάποιων εγχειριδίων την έλλειψη συστηματικής καλλιέργειας της αρετής, έννοιας που διέπει όλη την Ελληνική Γραμματεία από τα θεμέλιά της (Ομηρικά έπη): «αρετή δ' ην έξοχος αυτών» (Ξ118). Προβάλλεται

δε ως δυσκατόρθωτος από το τραγικώτατο Ευριπίδη, «α δ' αρετά βαίνει διά μόχθων» (Ηρακλείδαι 625) και εξυμνείται από τον Φιλόσοφο στον γνωστό ύμνο του γι' αυτήν: «Αρετά πολύμοχθε γένει βροτείω, θήραμα κάλλιστον βίωι...» (Arist. Fragm. Varia, fr.675).

Ο Φιλόσοφος ασπάζεται τη γνώμη του Ευριπίδη περί «μόχθων» ως προ-υποθέσεων κατάκτησης της αρετής (ανδρείας, φρονήσεως, σωφροσύνης, δικαιοσύνης) όμως επισημαίνει αμέσως ότι αυτό είναι το «κάλλιστον θήραμα» στη ζωή των ανθρώπων. Αλλά με αυτό το «κάλλιστον θήραμα», τον κάλλιστο θησαυρό, δεν φαίνεται ν' απασχολήθηκε ποτέ κατά τρόπο συστηματικό η Εκπαιδευτική πολιτική του Νεοελληνικού κράτους.

I.N. Ηλιούδης, δ.Φ

Περιεχόμενα

Τα Αγιογραφικά Κείμενα στα Νέα Θρησκευτικά
(δηλ. στους Ακυρωμένους από το ΣτΕ «Φακέλους Θρησκευτικών»
Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου)

του Θεοδώρου Κουτσιώρα, θεολόγου - Σελ. 2-6

Ξενοφών παραποιηθείς και διορθωτέα

του I.N.Ηλιούδη, δ.Φ - Σελ. 7

Σκέψεις για την Κατάταξη των Πανεπιστημίων παγκοσμίως

της Βασιλικής Κοσμάνου-Λιακατά,

Εκπαιδευτικού στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας, Μουσικολόγου (Α.Π.Θ.),
MSc Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) - Σελ. 8-9

email: elioudes@sch.gr

Τεχνική Επιμέλεια: Ρούσσας Γεώργιος, καθηγητής Πληροφορικής Γυμνασίου Φαλάνης

Τα Αγιογραφικά Κείμενα στα Νέα Θρησκευτικά (δηλ. στους Ακυρωμένους από το ΣτΕ «Φακέλους Θρησκευτικών» Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου)

του Θεοδώρου Κουτσιώρα, θεολόγου

Έκ προοιμίου πρέπει νά είπωθεῖ πώς τά βιβλικά κείμενα στους «Φακέλους Θρησκευτικών», ἔχουν ἐπιλεγεί γιά νά ἐξυπηρετήσουν τα Νέα Θρησκευτικά. Σύμφωνα μέ αὐτοῦ τοῦ τύπου τά Θρησκευτικά ἢ Ὁρθόδοξη ταυτότητά μας πρέπει νά θυσιαστῇ, τά σημεῖα ὑπεροχῆς μας νά ἀγνοηθοῦν, ἐνῶ ὁ Ὁρθόδοξος δάσκαλος καί ὁ θεολόγος καθηγητής ὀφείλει νά ἀναδεικνύει θετικά τίς διάφορες θρησκείες καί αἱρέσεις. Οἱ τελευταῖες, στά ἀλλόκοτα θρησκευτικά προγράμματα γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος, δεν πρέπει νά ἀποκαλοῦνται πιά αἱρέσεις, ὅπως οἱ ἅγιες Ὁρθόδοξες Οἰκουμενικές Σύνοδοι ἀποφάνθηκαν καί ἡ κατὰ Ἀνατολὰς Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἱστορικά ἀκολουθεῖ, ἀλλά νά ἀποκαλοῦνται κατ' εὐφημισμόν «Χριστιανικές κοινότητες» ἢ «χριστιανικές παραδόσεις». Αὐτό ἀπαιτεῖ ἡ νέα συγκρητιστική μεταπατερική ἀντίληψη.

Ἄς ἔλθουμε ὅμως στά βιβλικά ἢ καλύτερα στά ἀγιογραφικά κείμενα, τά ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται ἀπό τούς «Φακέλους Θρησκευτικών».

Η ΤΕΧΝΙΚΗ ΤΗΣ «ΔΙΑΣΚΕΥΗΣ»

Οἱ συγγραφεῖς τῶν «Φακέλων Θρησκευτικών» ὅταν πρόκειται νά περιγράψουν ἀγιογραφικά γεγονότα κυρίως στά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ χρησιμοποιοῦν τήν τεχνική τῆς «Διασκευῆς». Δηλαδή κάτω ἀπό τήν περιγραφή ἑνός βιβλικοῦ γεγονότος ὑπάρχει συγκεκριμένη ἀγιογραφική παραπομπή, χωρίς πάντα νά εἶναι ἀξιόπιστη. Οἱ συντάκτες τῶν «Φακέλων Θρησκευτικών», μέσω τῆς «διασκευῆς», συντομεύουν κατὰ τό «δοκοῦν» ἕνα ἀγιογραφικό γεγονός, προσθέτουν ἢ ἀφαιροῦν πληροφορίες, χωρίς αὐτό νά δηλώνεται πάντα στό διασκευασμένο κείμενο. Πολλές φορές δέν

ἀναφέρεται οὔτε ἡ λέξη «διασκευή». Ὁ μαθητής μένει μέ τήν ἐσφαλμένη ἐντύπωση ὅτι αὐτό πού παρέχεται εἶναι τό πλήρες καί ἀκριβές ἀγιογραφικό κείμενο, ἀφοῦ δέν ὑπάρχουν οὔτε οἱ τελίτσες πού ὑποδηλώνουν κάποια παράλειψη οὔτε παρενθέσεις πού φανερώνουν κάποια πρόσθεση! Ὁ μαθητής δέν εἶναι σέ θέση νά ξεχωρίσει τό τυχόν προστιθέμενο ἢ ἀπουσιάζον τμήμα τοῦ ἀγιογραφικοῦ ἀποσπάσματος καί εἶναι λογικό ἡ σύγχυση νά βασιλεύει. Γιά παράδειγμα μιά τέτοια περιγραφή «διασκευῆς» ὑπάρχει στό «Φάκελο Θρησκευτικών» Γ' Δημοτικοῦ σελ. 17 καί στην Ε' Δημοτικοῦ σελ. 16 καί 17.

Ἀκόμα καί παραμύθια εἰσάγονται μέσα στό Ὁρθόδοξο μάθημα θρησκευτικῶν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἡ σελ.15-16 τοῦ «Φακέλου Θρησκευτικών» τῆς Γ' Δημοτικοῦ.

Στήν Δ' Δημοτικοῦ (σελ. 71-72) γίνεται ἀποδόμηση τῆς παραβολῆς τῶν ταλάντων. Ἀπουσιάζει ὁ τελευταῖος καί πιό σημαντικός στίχος τῆς παραβολῆς (στίχος 30). Ὁ στίχος λοιπόν πού ἀπουσιάζει εἶναι ὁ παρακάτω σέ κείμενο καί μετάφραση: «καί τόν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε εἰς τό σκότος τό ἐξώτερον• ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμός καί ὁ βρυγμός τῶν ὀδόντων.» (Μετάφραση: Καί τόν ἄχρηστο δοῦλο ρίξτε τον στό πυκνό σκοτάδι (τῆς κολάσεως). Ἐκεῖ ὅπου θά ὑπάρχουν τά κλάματα καί τό τρίξιμο τῶν δοντιῶν). Ἀκριβῶς ἡ ἴδια παράλειψη ἐπαναλαμβάνεται καί στόν «Φάκελο Θρησκευτικών» τῆς Β' Γυμνασίου σελ. 68, ὅπου ἀναφέρεται καί πάλι ἡ παραβολή τῶν ταλάντων. Ἡ ἀγιογραφική παραπομπή τῆς παραβολῆς σέ Δημοτικό καί Γυμνάσιο εἶναι σωστή, ἀλλά ὁ τελευταῖος καί πιό σημαντικός στίχος αὐθαίρετα ἀφαιρεῖται καί ἀπό τό Δημοτικό καί ἀπό τό Γυμνάσιο.

Ἐπομένως δέ μιλάμε γιά μιὰ κατά λάθος παράλειψη, ἀλλά γιά μιὰ σκόπιμη παραποίηση τῆς συγκεκριμένης παραβολῆς τοῦ Κυρίου μας. Ἔτσι θεωροῦν σωστό νά διδάσκονται οἱ παραβολές καί τὰ ἀγιογραφικά κείμενα οἱ καινοτόμοι συντάκτες τῶν «Φακέλων Ὁρησκειτικῶν»;

Η ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Τὰ βιβλικά γεγονότα στούς «Φακέλους Ὁρησκειτικῶν» παρατίθενται «ἀτάκτως ἐρριμμένα», ἔτσι πού καταργεῖται ἡ χρονική τους τάξη καί σειρά. Αὐτό δέν εἶναι Θεολογική ἐπιστήμη, ἀλλά Θεολογικός κομπογιαντισμός. Ἐπιτρέπεται ὅταν κάνουμε συστηματικά ἑλληνική Ἱστορία νά διδάσκονται οἱ μαθητές τήν ἑλληνική ἐπανάσταση, χωρίς νά ἔχουν διδαχτεῖ τήν Τουρκοκρατία; Εἶναι σωστό νά διαπραγματεύονται τόν ἑλληνικό ἀποικισμό, μετά νά μιλοῦν γιά τόν δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο καί ξανά νά γυρίζουν στά ὀμηρικά χρόνια; Πῶς εἶναι δυνατόν ὁ μαθητής νά βάλει σέ τάξη τὰ ἱστορικά αὐτά γεγονότα;

Στόν «Φάκελο Ὁρησκειτικῶν» τῆς Γ' Δημοτικοῦ ὁ μαθητής ξεκινᾷ μέ Ἰσαάκ καί Ἰακώβ, Δαβίδ καί Σαούλ. Ἐν τῷ μεταξύ δέν ἔχει διδαχτεῖ οὔτε τόν Ἀβραάμ, δέν ἔχει διδαχτεῖ τὰ χρόνια πού ὁ λαός τοῦ Θεοῦ ζοῦσε στή σκλαβιά τῆς Αἰγύπτου, δέν ἔχει διδαχτεῖ γιά τόν Μωυσή, δέν ἔχει διδαχτεῖ τό κορυφαῖο γεγονός τῆς θαυματουργικῆς διάβασης τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας, οὔτε τήν παραλαβή τοῦ Δεκαλόγου. Ξαφνικά ὁ «Φάκελος Ὁρησκειτικῶν» ἀναφέρεται σέ γεγονότα τῆς Καινῆς Διαθήκης γιά νά μάθει ὁ μαθητής κάποια γεγονότα πού σχετίζονται μέ τό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἀνακατεμένα καί αὐτά. Παρεμβάλλονται στοιχεῖα ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, Ὁρησκειτικά στοιχεῖα Ἑβραίων καί Μουσουλμάνων καί μετά ὁ Χριστός παρουσιάζεται νά μιλάει στά πλήθη καί νά διδάσκει. Κατόπιν ὁ συντάκτης τοῦ «Φακέλου Ὁρησκειτικῶν» τῆς Γ' Δημοτικοῦ θυμᾶται νά βάλει τή μετακίνηση τῆς Θεοτόκου ἀπό τή Γαλιλαία στή Βηθλεέμ καί τή σφαγή τῶν νηπίων! Καί τό ἄκρον ἄωτον. Μετά τὰ γεγονότα τοῦ πάθους καί τῆς Ἀνάστασης τοῦ Κυρίου θυμᾶται ὁ συντάκτης τοῦ «Φακέλου» τῆς Γ' Δημοτικοῦ ὅτι ὁ μαθητής πρέπει νά διδαχτεῖ γιά τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τήν κιβωτό τοῦ Νῶε καί στή συνέχεια νά ξαναγυρίσει πάλι ὁ μαθητής στούς Ψαλμούς τοῦ Δαβίδ!

Αὐτό τό σχῆμα ἀκολουθεῖται καί στήν Δ' Δημοτικοῦ. Παράδειγμα πρῶτα διδάσκεται ὁ μαθη-

τής τά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου (σ. 28) καί μετά ἀκολουθεῖ ἡ λύση τῆς ἀτεκνίας στόν Ἰωακείμ καί τήν Ἄννα καί ἡ γέννηση τῆς Θεοτόκου (σ. 57)! Πρῶτα διδάσκεται ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής καί μετά οἱ Μακκαβαῖοι! Ἡ παρουσία τῆς παραπάνω ὕλης μέ τόν ἀδόκιμο αὐτό τρόπο κάνει τόν μαθητή νά ἔχει χαθεῖ ἱστορικά, γνωσιολογικά τόν κάνει νά μένει στήν ἀμάθεια, παιδαγωγικά νά βιώνει μιὰ ἀκαταστασία, ἐνῶ ἐκπαιδευτικά ἀποδεδεικνύεται ἡ ἐλαφρότητα τῶν καινοτόμων προγραμμάτων τοῦ Νέου Σχολείου (τοῦ 21ου αἰῶνα)!

ΑΠΟΦΕΥΓΟΝΤΑΙ ΤΑ ΠΡΩΤΟΤΥΠΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Ὅλα τὰ κείμενα πού μπαίνουν σέ εἰσαγωγικά στούς «Φακέλους Ὁρησκειτικῶν» καί εἶναι μεταφορά ἀπό τήν Παλαιά ἢ τήν Καινή Διαθήκη, ἐκτός ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, εἶναι ἀπό μετάφραση.

Στήν Δ' Δημοτικοῦ σελ. 19 ἀκόμα καί αὐτό τό κλασικό καί στερεότυπο «Πάτερ ἡμῶν» δέν ὑπάρχει αὐθεντικό, ὅπως παρατίθεται στήν Καινή Διαθήκη, ἀλλά ὥστόσο οἱ συντάκτες τό παραθέτουν μεταφρασμένο στή νέα ἑλληνική, στά τούρκικα, στά ἀγγλικά καί στά γαλλικά! Τό περίεργο εἶναι ὅτι ἡ Κυριακή προσευχή δηλ. τό «Πάτερ ἡμῶν» ὑπῆρχε στή πρωτότυπη γλῶσσα τῶν Εὐαγγελίων στήν ἠλεκτρονική ἔκδοση τῶν «Φακέλων Ὁρησκειτικῶν» τοῦ σχ. ἔτους 2016-2017. Ἦταν στήν Γ' Δημοτικοῦ. Προφανῶς οἱ συντάκτες γιά τίς ἐπόμενες σχολικές χρονιές (2017-2020), στούς τυπωμένους «Φακέλους Ὁρησκειτικῶν», τό θεώρησαν περιττό νά ὑπάρχει γι' αὐτό καί τό διέγραψαν!

ΑΔΟΚΙΜΗ Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΒΙΒΛΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Τὰ βιβλικά παραθέματα στούς «Φακέλους Ὁρησκειτικῶν» Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου, στήν πλειοψηφία τους, δέν συνοδεύονται ἀπό τό ἀρχαῖο κείμενο καί εἶναι παρμένα ἀπό τόν ἱστότοπο τῆς Ἀμερικάνικης Βιβλικῆς Ἑταιρίας (el.bibles.org Βλ. «Φάκελος Ὁρησκειτικῶν» Β' Γυμνασίου σελ. 156) ἢ ἀπό τήν Ἑλληνική Βιβλική Ἑταιρία (Βλ. «Φάκελος Ὁρησκειτικῶν» Α' Γυμνασίου σελ. 169) ἢ μετάφραση αὐτῆς τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, στά παλαιοδιαθηκικά κείμενα, παραγκωνίζει τό ἐπιστημονικά ἀξιόπιστο κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο'). Ἡ παραγκώνιση τοῦ ἀξιόπιστου κειμένου τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο') ἀποτελοῦσε βασική ἱστορική ἐπιδίωξη τῶν μισσιοναρίων

Προτεσταντών σέ βάρος τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθο-δοξίας (βλ. Μετάφραση Νεοφύτου Βάμβα). Οἱ Προτεστάντες ἀπαιτοῦσαν νά χρησιμοποιεῖται τό μεταγενέστερο καί λιγότερο ἀξιόπιστο μασοριτικό κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τό ὁποῖο σέ ἀρ-κετά σημεία ἀλλοίωσε τό Ὁρθόδοξο παραδοσιακό κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο').

Στήν Ε' Δημοτικοῦ σελ. 78 παρατίθεται ἡ παρα-πομπή Μιχ. 3, 5-7. Ἡ μετάφραση τῆς παραπομπῆς στό στίχο 5 δέν σέβεται οὔτε τό μασοριτικό, οὔτε τό κείμενο τῶν Ο'. Παραθέτουμε τά παρακάτω κείμενα:

Κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο'): (Ἀπουσιάζει ἀπό τόν «Φάκελο» τῆς Ε' Δημοτικοῦ):

«Τάδε λέγει Κύριος ἐπὶ τοὺς προφήτας τοὺς πλανῶντας τόν λαόν μου, τοὺς δάκνοντας ἐν τοῖς ὁδοῦσιν αὐτῶν» Μιχ. 3, 5

Προγενέστερη μετάφραση Βιβλικῆς Ἑταιρίας ἐκ τοῦ ἐβραϊκοῦ, τοῦ Νεοφύτου Βάμβα:

«Οὕτω λέγει Κύριος περὶ τῶν προφητῶν, οἵτινες πλανῶσι τόν λαόν μου, οἵτινες δαγκάνον-τες διὰ τῶν ὁδόντων αὐτῶν» Μιχ. 3, 5

Οἱ συντάκτες τῶν «Φακέλων Ὁρθοδοξικῶν» μεταφράζουν μέ ἀπίστευτο τρόπο:

«Οἱ ψευδοπροφῆτες, οἱ ὁποῖοι μοιάζουν μέ τά δηλητηριασμένα φίδια πού δαγκώνουν τοὺς δια-βάτες, παραπλανοῦν τόν λαό μου» Μιχ. 3, 5 Ε' Δημ. σελ. 78

Καί ρωτᾶμε ποῦ βρῆκαν τά δηλητηριασμένα φίδια καί τοὺς διαβάτες οἱ ἐκπονήσαντες τή μετά-φραση συντάκτες τῶν «Φακέλων»; Οὔτε τό κεί-μενο τῶν Ἑβδομήκοντα μεταφράζουν, οὔτε τό κείμενο τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας παραθέτουν.

Καί στήν παραπομπή Ἠσ. 26,9 τῆς Α' Λυκείου σελ. 174 ἡ μετάφραση τῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας ἀπέχει ἀπό τό κείμενο τῶν Ο'. Ἡ Βιβλική Ἑταιρεία ἀποδίδει τό «στένων καί τρέμων» τῶν Ἑβδομήκο-ντα Γέν. 4, 12 τῆς σελ. 201 τῆς Α' Λυκείου μέ τό «φυγὰς καί περιπλανώμενος»!

Ἐπίσης στό βιβλίο τῆς Γ' Γυμνασίου σελ. 81 ἡ με-τάφραση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας προ-σθέτει λόγια στήν παραπομπή Ἰεζεκ. 18, 31-32 πού δέν ὑπάρχουν στό κείμενο τῶν Ο'.

Ἀκόμα καί τίτλοι καθιερωμένων βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀλλάζουν στοὺς «Φακέλους Ὁρθοδοξικῶν»! Τό βιβλίο τῶν Ο' «Βασιλειῶν Γ'» ἀποδίδεται ἀπό τή Βιβλική Ἑταιρεία «Α' Βασι-λέων»! (Δ' Δημ. σ. 135 καί Α' Λυκείου σελ. 239). Οἱ μαθητές ἀποξενώνονται ἀκόμα καί ἀπό τήν γιά χιλιάδες χρόνια καθιερωμένη ὀνομασία τῶν βι-

βλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ἡ ἀρίθμηση τῶν ψαλμῶν σέ ὅλους τοὺς Φακέ-λους, δυστυχῶς, ἀκολουθεῖ τό μασοριτικό κείμενο. Ἔτσι στήν Α' Γυμνασίου ὁ «Φάκελος» παραθέτει 6 στίχους ἀπό τόν Ψαλμό 103. Ὅμως στό κείμενο τῶν Ο' ὁ ψαλμός ἔχει τόν ἀριθμό 102. Στήν Γ' Λυ-κείου σελ. 60 ὁ ψαλμός 36 καί 143 εἶναι στό κεί-μενο τῶν Ο' 35 καί 142 ἀντίστοιχα. Στήν Γ' Λυ-κείου σελ. 65 ὁ ψαλμός 37 εἶναι ὁ ψαλμός 36 στό κείμενο τῶν Ο'. Στή Β' Γυμνασίου σελ. 70-71 πα-ρατίθενται 9 στίχοι τοῦ ψαλμοῦ 135, ἐνῶ εἶναι ὁ ψαλμός 134 στό κείμενο τῶν Ο', ἐνῶ ὁ Ψαλμός 136, στή Β' Γυμνασίου σελ. 71, εἶναι ὁ 135 στό κεί-μενο τῶν Ο', καί στήν Γ' Γυμνασίου σελ. 81 ὁ ψαλ-μός 22 εἶναι ὁ ψαλμός 21 στοὺς Ο'. Στή Β' Λυκείου σελ. 63 ὁ ψαλμός 139 εἶναι ὁ 138 στό κείμενο τῶν Ο'. Στήν Α' Λυκείου σελ. 94 ὁ ψαλμός 62 εἶναι ὁ ψαλμός 61.

Ὁ πασίγνωστος σέ ὅλη τήν Ὁρθοδοξία πεντη-κοστός (Ν') ψαλμός «μετανοίας» τοῦ Δαβίδ στήν Ἀμερικάνικη Βιβλική Ἑταιρεία ἀποδίδεται μέ τόν ἀριθμό 51 καί ὄχι μέ τόν ἀριθμό 50, ὅπως συμβαί-νει στήν ἐγγυημένη μετάφραση τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο'). Οἱ συντάκτες τῶν «Φακέλων» ὅταν παρα-πέμπουν στό κείμενο τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας ἀκολουθοῦν τήν Ἀμερικάνικη Βιβλική Ἑταιρεία, ἡ ὁποία στοὺς ψαλμούς δέν ἔχει τήν ἔνδειξη ὅτι τό κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα ἔχει δια-φορετική ἀρίθμηση. (βλ. «Φάκελος Ὁρθοδοξικῶν» Α' Λυκείου σελ. 119 καί Γ' Γυμνασίου σελ. 81) Στήν Α' Λυκείου σελ. 148 ὁ «Φάκελος Ὁρθοδοξικῶν» ἀναγκάζεται νά γράψει σέ συγκεκριμένο ψαλμό τήν ἀρίθμηση τοῦ ἐβραϊκοῦ καί τήν ἀρίθμηση τῶν Ο'!

Στό βιβλίο τῆς Β' Γυμνασίου σελ. 97 ἡ ἀρίθμηση τοῦ ψαλμοῦ 136 καί τοῦ ψαλμοῦ 132 σελ. 106 ἀριθμοῦνται ὅπως στοὺς Ο'! Τά σχόλια περιτ-τεύουν.

Στήν Γ' Λυκείου σελ. 60 καί στήν Α' Λυκείου σελ. 174 ὑπάρχει ἡ παραπομπή τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας Παροιμίες 16, 8. «Πιότερο ἀξίζει λιγοστό καί μέ δικαιοσύνη, παρά εἰσοδήματα πολλά φτιαγμένα μέ ἀδικία.» Αὐτή ἡ παραπομπή δέν ἀντιστοιχεῖ στό κείμενο τῶν Ο'. Γιά νά βροῦμε αὐτό τό νόημα πρέπει νά ἀνατρέξουμε σέ ἄλλο κε-φάλαιο, δηλ. στήν παραπομπή Παροιμία 15, 29α τοῦ κειμένου τῶν Ο', ὅπου ὑπάρχει τό πρωτότυπο κείμενο: «κρείσσων ὀλίγη λῆψις μετά δικαιοσύνης ἢ πολλά γεννήματα μετά ἀδικίας.» Ἡ σύγχυση πού προκαλεῖται σέ μαθητές καί καθηγητές ἀπό τήν

χρήση της προτεστάντικης έκδοσης της Ἀγίας Γραφῆς, τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, εἶναι φανερή.

Στή Β΄ Λυκείου σέ πάρα πολλές ἀγιογραφικές παραπομπές ὑπάρχει τό πρωτότυπο κείμενο τῶν Ο΄, ἀλλά ἡ μετάφραση, δυστυχῶς, εἶναι πάντα τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας.

Ἡ μετάφραση πού παρέχεται σέ Παλαιά καί Καινή Διαθήκη ἀπό τήν Ἑλληνική Βιβλική Ἑταιρία πάσχει σέ πάρα πολλά σημεία καί δέν εἶναι ὅ,τι καλύτερο ἔχουμε. Βέβαια αὐτή ἡ μετάφραση πρέπει νά ποῦμε ὅτι χρησιμοποιήθηκε, ἀτυχῶς, καί στά προηγούμενα βιβλία Ὁρησκευτικῶν. Ὡστόσο αὐτή ἡ χρήση δέν σημαίνει ὅτι ἀποτελεῖ καί τή σφραγίδα νομιμοποίησής της.

Ἀκόμα καί τό Οἰκουμενικό πατριαρχεῖο τό 1998 παρά τό ὅτι ἐπαίνεσε μέ εὐγένεια τούς καθηγητές πού ἔκαναν τή μετάφραση τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στή δημοτική ἀπό τό ἐβραϊκό κείμενο, ὅμως τούς ὑπενθύμισε πῶς τό κείμενο τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο΄) κρίνεται ἀναντικατάστατο.

ΠΡΩΤΟΦΑΝΗΣ ΠΡΟΧΕΙΡΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ (ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ)

Οἱ παραπομπές τῆς Ἀγίας γραφῆς πού ὑπάρχουν στούς «Φακέλους Ὁρησκευτικῶν» ἀποτελοῦν μιᾶ θλιβερή ἱστορία. Φαίνεται ὅτι οἱ συντάκτες τῶν «Φακέλων Ὁρησκευτικῶν» στίς παραπομπές ἔδωσαν ἐλάχιστη ἢ καθόλου σημασία. Ἔτσι μπορούμε νά συναντήσουμε τίς παρακάτω περιπτώσεις:

Α. Παραπομπές μετάφρασης Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας πού ἀνταποκρίνονται πράγματι στό συνήθως ἀνύπαρκτο πρωτότυπο κείμενο τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Β. Παραπομπές μετάφρασης Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας οἱ ὁποῖες περιλαμβάνουν πληροφορίες, πού δέν βρίσκονται στό κεφάλαιο καί τούς στίχους πού δηλώνονται, ἀλλά σέ ἄλλα βιβλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Παράδειγμα ἡ σελ. 70 τῆς Ε΄ Δημοτικοῦ καί ἡ σελ. 108 τῆς Δ΄ Δημοτικοῦ.

Γ. Παραπομπές μετάφρασης Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας ὅπου ἐνῶ δηλώνονται περισσότεροι στίχοι ἀπό ἓνα κεφάλαιο τῆς Ἀγίας Γραφῆς, στόν «Φάκελο» ὑπάρχει μέχρι καί ἓνας στίχος! Παράδειγμα τό βιβλίον τῆς Ε΄ Δημ. σελ. 73, τό βιβλίον τῆς ΣΤ΄ Δημοτικοῦ σελ. 15, 22, 74, τό βιβλίον τῆς Β΄ Γυμνασίου σελ. 14-15, καί τό βιβλίον τῆς Γ΄ Γυμνασίου σελ. 44

Δ. Παραπομπές μετάφρασης Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας ὅπου ἐνῶ δηλώνονται περισσότεροι στίχοι ἀπό ἓνα κεφάλαιο ὑπάρχουν λιγότεροι. Παράδειγμα ἡ παραπομπή τῆς Ε΄ Δημοτικοῦ Ὡσηέ 8, 1-14. Ὅμως οἱ πραγματικοί στίχοι στόν Φάκελο εἶναι Ὡσηέ 8, 1-8. Τό ἴδιο συμβαίνει στήν Α΄ Γυμνασίου σελ. 96, στή Β΄ Γυμνασίου σελ. 45-46, 52, 69, στήν Γ΄ Γυμνασίου σελ. 116, 132 καί 134. Στήν Γ΄ Λυκείου σελ. 45 μέ τυπωμένη τήν ἀρίθμηση τῶν στίχων στό κείμενο πού παρατίθεται, ἡ παραπομπή ἔχει στίχους οἱ ὁποῖοι δέν ἔχουν μεταφερθεῖ! Ἐπίσης συμβαίνει τό ἴδιο καί μέ τήν παραπομπή Φιλῆμ. 1, 8-17 τῆς Α΄ Λυκείου σελ. 241

Ε. Ἄλλος τύπος λαθεμένης παραπομπῆς εἶναι νά δηλώνεται κάποιο κεφάλαιο μέ συγκεκριμένους στίχους ἀπό τή μετάφραση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, ἀλλά προστίθενται καί ἄλλοι στίχοι οἱ ὁποῖοι δέν δηλώνονται. Παράδειγμα οἱ σελ. 24-26 τοῦ βιβλίου τῆς Γ΄ Δημοτικοῦ Λουκ. 15-24, ἐνῶ προστίθενται οἱ στίχοι 25-32. Παράδειγμα ἡ σελ. 75 τοῦ βιβλίου τῆς Ε΄ Δημοτικοῦ. Δηλώνονται οἱ στίχοι Μιχ. 3-4 καί ἐπιπλέον περιλαμβάνονται οἱ στίχοι Μιχ. 9-11. Παρόμοιες περιπτώσεις ὑπάρχουν στή Β΄ Γυμνασίου σελ. 15 καί 127, στή Γ΄ Γυμνασίου σελ. 138 καί 144, στήν Γ΄ Λυκείου σελ. 59 καί στήν Α΄ Λυκείου σελ. 158-159, 192 καί 213

Ἐκεῖ πού ξεπερνιέται κάθε φαντασία εἶναι στόν «Φάκελο Ὁρησκευτικῶν» τῆς Γ΄ Λυκείου. Στή σελ. 45 ὑπάρχει κάτω ἀπό τό μεταφρασμένο κείμενο τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας ἡ παραπομπή Εὐαγγέλιο κατὰ Ματθαῖον 23, 3-32 καί τό κείμενο πού προηγεῖται ἔχει τυπωμένο τόν ἀριθμό τῶν στίχων, οἱ ὁποῖοι φυσικά δέν ἀνταποκρίνονται στήν ἀκρίβεια τῆς παραπομπῆς. Προστίθενται στίχοι ἐκτός παραπομπῆς, στήν ἀρχή καί τό τέλος, ἐνῶ ἄλλοι ἀφαιροῦνται χωρίς ἀποσιωπητικά.

Στ. Ἄλλη παράξενη παραπομπή. Δηλώνεται κεφάλαιο καί στίχος βιβλίου Ἀγίας Γραφῆς καί οὔτε τό κεφάλαιο εἶναι αὐτό τοῦ βιβλίου οὔτε καί ὁ στίχος! Παράδειγμα ἡ πρώτη παραπομπή στήν Καινή Διαθήκη, σελ. 77 τῆς Ε΄ Δημοτικοῦ.

Στόν «Φάκελο Ὁρησκευτικῶν» τῆς Γ΄ Λυκείου σελ. 59 ὑπάρχει ὁ στίχος «Ἐμεῖς ὅμως, σύμφωνα μέ τήν ὑπόσχεση τοῦ Θεοῦ, προσμένουμε καινούργιους οὐρανούς καί καινούργια γῆ, ὅπου θά βασιλεύει ἡ δικαιοσύνη». Στόν στίχο αὐτό ὑπάρχει ἡ παραπομπή Β΄ ἐπιστολή Πέτρου 14, 7. Ἀλήθεια ἀπό πότε ἡ ἐπιστολή Β΄ Πέτρου ἔχει 14 κεφάλαια, δηλ. πέντε φορές περισσότερα κεφάλαια ἀπ' ὅτι τήν ἤξεραν ὡς τώρα οἱ αἰῶνες; Νά σημειωθεῖ ὅτι

ή σωστή παραπομπή είναι Β΄ Πέτρου 3,13

Αναρωτιέται κανείς αὐτοί οἱ συντάκτες πῶς επέλεξαν τίς παραπομπές; Οἱ συντάκτες τῶν «Φακέλων Θρησκευτικῶν» ἐπιμένουν ἀκόμα ὅτι προσφέρουν ἀλήθεια καί ἐπιστήμη στά Ἑλληνόπουλα!

Ζ. Ἄλλη περίπτωση. Ἐχουμε κεφάλαιο καί στίχο ενός βιβλίου τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀλλά τό μεταφρασμένο κείμενο τῆς Ἑλληνικῆς Ἑλληνικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας δέν ὑπάρχει σ' αὐτό τόν στίχο! Παράδειγμα ἡ παραπομπή τῆς σελ. 15 τοῦ βιβλίου τῆς Ε' Δημοτικοῦ, τῆς σελ. 81 καί 136 τοῦ βιβλίου τῆς Γ' Γυμνασίου, τοῦ βιβλίου τῆς Β' Λυκείου σελ. 193 καί τοῦ βιβλίου τῆς Α' Λυκείου σελ. 182

Η. Ἄλλο ἐντυπωσιακό! Ὑπάρχει τό βιβλίό τῆς Ἀγίας Γραφῆς στήν παραπομπή, ὑπάρχουν οἱ στίχοι, δέν ὑπάρχει ὅμως τό κεφάλαιο ἢ τό κεφάλαιο εἶναι λάθος! Συμβαίνει στό βιβλίό τῆς Ε' Δημοτικοῦ σελ. 24 καί στό βιβλίό τῆς Α' Γυμνασίου σελ. 77. Τό ἴδιο συμβαίνει στή Β' Λυκείου σελ. 170-171 καί στήν Α' Λυκείου σελ. 175, στήν παραπομπή τῆς Ἐπιστολῆς Ἰακώβου.

Θ. Ἄλλη ἐπιλογή παραπομπῆς. Τοποθέτηση βιβλίου Ἀγίας Γραφῆς καί κεφαλαίου μέ ἀπουσία στίχων. Στό βιβλίό τῆς Ε' Δημοτικοῦ σελ. 29. Ἡ παραπομπή Γέν. 17 πρέπει νά γραφεῖ Γέν. 17, 1-8

Ι. Παραπομπή σέ λάθος ψαλμό. Στήν Δ' Δημοτικοῦ (σ. 135) ἓνας ψαλμός τοῦ Δαβίδ ἀποδίδεται στή νεοελληνική μέ τόν ἀριθμό 43. Τέτοιος Ψαλμός δέν ὑπάρχει στό νούμερο αὐτό. Προφανῶς εἶναι ὁ Ψαλμός 41 μέ τόν ὁποῖο ταιριάζουν τά νοήματα αὐτοῦ τοῦ ψαλμοῦ.

ΙΑ. Τέλος, κατ' ἐξαιρέσιν, ἔχουμε καί περιπτώσεις ὅπου παρατίθενται κείμενα σέ μετάφραση ἀπό Παλαιά καί Καινή Διαθήκη, χωρίς παραπεμπτική ἔνδειξη. Κάτι τέτοιο συμβαίνει στό «Φάκελο τῆς Α' Λυκείου» σελ. 151

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέ ὅλα τα παραπάνω ἀναρωτιέται κανείς πόσο εἶναι τό μέγεθος τῆς θεολογικῆς ἀνεπάρκειας, τῆς προχειρότητας καί τοῦ ἐρασιτεχνισμοῦ, ὅσων λένε ὅτι ἐπιμελήθηκαν τά ἀγιογραφικά κείμενα τῶν «Φακέλων Θρησκευτικῶν»;

Ἡ ὁμάδα τῆς σύνταξης τῶν «Φακέλων Θρησκευτικῶν» τοῦ Ὑπουργείου καί ἡ τριμελής ἐξ ἀρχιερέων ἐπιτροπή τῆς Ἐκκλησίας, ἐν ἀγνοίᾳ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας, ἀποδείχτηκε ὅτι ἀπό κοινού θυσιάσαν τόν Ὁρθόδοξο χαρακτήρα τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν καί τήν ἀντικειμενικότητά του!

Δέ μένει παρά, ἡ Πανελλήνια Ἑνωση Θεολόγων (ΠΕΘ) σέ συνεργασία μέ τήν ἐπίσημη Ἐκκλησία καί τήν νῦν Ὑπουργό Παιδείας, πού δημόσια δεσμεύτηκε νά ἐφαρμόσει τίς ἀκυρωτικές αποφάσεις τοῦ ΣΤΕ για τους «Φακέλων Θρησκευτικῶν», νά περάσουν στήν ἐκπόνηση νέων βιβλίων Θρησκευτικῶν γιά μαθητές Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καί Λυκείου, μέ χαρακτήρα ὁμολογιακό, Ὁρθόδοξο, ἐπιστημονικό, μέ σεβασμό καί συνέπεια στά ἀγιογραφικά κείμενα καί ἰδίως στό κείμενο τῶν Ο'.

Εἶναι ἐπείγουσα ἀνάγκη καί αὐτονόητο δικαίωμα νά ξαναγραφοῦν ἀπό τήν ἀρχή Ὁρθόδοξα βιβλία Θρησκευτικῶν γιά Ὁρθόδοξους μαθητές. Οἱ ἐμπλεκόμενοι νεωτεριστές θεολόγοι καί οἱ συντονιστές τους πού γιά τέσσερα σχολικά χρόνια ἔφεραν τήν ἀπόλυτη σύγχυση μέ τά Νέα προγράμματα καί τούς «Φακέλων Θρησκευτικῶν» στά Ὁρθόδοξα Ἑλληνόπουλα, βρίσκονται σέ θέση ἀπολογίας, ἔδωσαν ἐξετάσεις καί ἀπέτυχαν, ὅπως καί τό ΣΤΕ ἐπιβεβαίωσε. Κανείς τους δέν πρέπει νά συμμετέχει στή συγγραφή τῶν νέων ἐγχειριδίων Θρησκευτικῶν.

Μακάρι τό Ὑπουργεῖο Παιδείας νά δείξει τήν ἀνάλογη εὐαισθησία γιά νά ἔχει μέ τό μέρος τοῦ τήν πλειοψηφία τοῦ Ὁρθόδοξου ἑλληνικοῦ λαοῦ πού θέλει τούς μαθητές του νά διδάσκονται τήν Ὁρθόδοξη Χριστιανική πίστη, ὅπως τό ἀνάλογο δικαίωμα νά διδάσκονται τήν πίστη τους ἔχουν καί ὅλες οἱ θρησκευτικές μειονότητες τῆς Χώρας μας.

Ἐάν αὐτό ἀγνοηθεῖ καί τά νέα ἐγχειρίδια Θρησκευτικῶν πού πρόκειται νά κυκλοφορήσουν σέ Δημοτικό, Γυμνάσιο καί Λύκειο δέν εἶναι Ὁρθόδοξα καί ὁμολογιακά, τό μέν Ὑπουργεῖο Παιδείας θά σημειώσει στό ἱστορικό του ἄλλη μιά κραυγαλέα ἀποτυχία, ἡ δέ Ὁρθόδοξη θρησκευτική ἡγεσία μέ τυχόν συμφωνία τῆς γιά μάθημα Θρησκευτικῶν μή ὁμολογιακό στούς Ἑλληνες Ὁρθόδοξους μαθητές θά φανερώσει πῶς ἡ ἀντίδρασή τῆς στούς «Φακέλους Θρησκευτικῶν» διά στόματος Ἀρχιεπισκόπου ἦταν μιά ὑποκρισία καί ἓνα πυροτέχνημα, πού θά φέρει τήν ὀριστική ρήξη μέ τόν Ὁρθόδοξο ἑλληνικό λαό, ὁ ὁποῖος θέλει τίς ἱστορικές του παραδόσεις καί τήν Ὁρθόδοξη πίστη του ἀμετακίνητα μέσα στούς αἰῶνες.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2020

Ξενοφών παραπονηθείς και διορθωτέα*

του Ι.Ν. Ηλιούδη, δ.Φ.

Στην υπό τον τίτλο «Η ευθύνη για την παιδεία των νέων» Ενότητα 6 του βιβλίου της Β΄ Γυμνασίου «Αρχαία Ελληνική Γλώσσα» (σελ.44), που περιέχει διασκευασμένο διαλογικό απόσπασμα του έργου του Ξενοφώντος, Απολογία Σωκράτους (19-21), παρατηρούνται δύο σοβαρά σφάλματα που διέφυγαν της προσοχής των διασκευαστών, κριτών και υπευθύνων του εγχειριδίου.

Παρατίθεται λοιπόν το επίμαχο κείμενο (το μονοτονικό δεν θα εμποδίσει στην κατανόηση):

«ΣΩ(κράτης): Αλλ' όμως συ με φης, ω Μέλητε, ταύτα επιτηδεύοντα τους νέους διαφθείρειν; Καίτοι... ειπέ εί τινα οίσθα υπ' εμού γεγεννημένον ή εξ ευσεβούς ανόσιον ή εκ σώφρονος υβριστήν. ΜΕ(λητος): Αλλά ναι, μα Δί', εκείνους οίδα, ους συ πέπεικας σοι πείθεσθαι μάλλον ή τοις γονεύσι. ΣΩ(κράτης): Ομολογώ, περί γε παιδείας, τούτο γαρ ίσασιν εμοί μεμεληγός. Περί δε υγείας τοις ιατροίς μάλλον οι άνθρωποι πείθονται ή τοις γονεύσιν, και εν ταις εκκλησίαις... οι Αθηναίοι τοις φρονιμώτατα λέγουσι πείθονται μάλλον ή τοις προσήκουσιν. Ου γαρ δη και στρατηγούς αιρείσθε, ους αν ηγήσθε περί των πολεμικών φρονιμωτάτους είναι; Ουκούν θαυμαστόν και τούτο σοι δοκεί είναι, εμέ τούτου ένεκα θανάτου υπό σου διώκεσθαι, ότι περί του μεγίστου αγαθού ανθρώποις, περί παιδείας, βέλτιστος είναι υπό τινων προκρίνομαι; (Ξενοφ. Απολ. Σωκρ. 19-21, διασκευή)¹.

Μελετώντας το κείμενο παρατηρούμε ότι μετά το «φρονιμωτάτους είναι;» υπάρχει πρόβλημα όσον αφορά στο επίπεδο διαλόγου και σκέψεως του Σω-

κράτους, αφού το επιχείρημα «Ουκούν θαυμαστόν... προκρίνομαι;» φαίνεται αφελές και ακατανόητο! Ανατρέχων δε στο πρωτότυπο της έκδοσης Marchant, [που συνέκρινα και με παλαιότερη έκδοση (Βασιλεία Ελβετίας 1555 και λατινική μετάφραση, την οποία έκανε ο Leonardus Aretinus- αντίτυπο στην ΕΒΕ2)] διαπιστώσαμε δύο σοβαρά σφάλματα, ένα διαλόγου (της διασκευής) και ένα παραδόσεως κειμένου (γραφής).

Οθεν συμπεραίνεται ότι είναι αναγκαίο α) μετά το «φρονιμωτάτους είναι;» να προστεθεί κατά διασκευή: «ΜΕ(λητος): Ούτω γαρ, ω Σώκρατες, και συμφέρει και νομίζεται» και β) ο συμπερασματικός «Ουκούν» (λατ. Igitur) ν' αντικατασταθεί με τον «Ούκουν» (λατ. nonne igitur κατά τη λατ.μετάφρ. Leon. Aret.). Ετσι αποκαθίσταται στο κείμενο το υψηλό επίπεδο σκέψεως και επιχειρηματολογίας του Σωκράτους (Ξενοφώντος) και καθίσταται ευχερώς διδακτή η ανωτέρω ενότητα.

* Δημοσιεύθηκε στην εφημ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (4-1-2008) σ.14

¹ Αρχαία Ελληνική Γλώσσα Β΄ Γυμνασίου (Αμφιλ. Παπαθωμάς κ.ά.) ΟΕΔΒ

Σκέψεις για την Κατάταξη των Πανεπιστημίων παγκοσμίως

της Βασιλικής Κοσμάνου-Λιακατά,
Εκπαιδευτικού στο Μουσικό Σχολείο Λάρισας, Μουσικολόγου (Α.Π.Θ.),
MSc Οργάνωση και Διοίκηση της Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας)

Κάθε χρόνο στην Ελλάδα «ρίχνονται» στον αγώνα της προετοιμασίας των Πανελλαδικών Εξετάσεων χιλιάδες μαθητές και μαθήτριες. Ο οικονομικός οικογενειακός προγραμματισμός λαμβάνει σοβαρά υπόψη τα έξοδα για τα μαθήματα που πρέπει να παρακολουθήσει ο κάθε υποψήφιος φοιτητής ειδικά στις τελευταίες τάξεις του Λυκείου. Τα ελληνικά πανεπιστήμια παρέχουν ακόμα δωρεάν τις υπηρεσίες τους. Πολλοί όμως πριν δώσουν Πανελλαδικές Εξετάσεις, στρέφονται σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Οι στόχοι υψηλοί και τα πανεπιστήμια καλούνται να αποκτήσουν στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό την αντίστοιχη αναγνώριση και «αίγλη». Πώς όμως γίνεται η κατάταξη των πανεπιστημίων; Ποιοι είναι οι παράγοντες που τα καθιστούν αξιολογικά και ελκυστικά στους μελλοντικούς φοιτητές;

Η παιδεία – ως αγαθό της αγοράς που παρέχεται από κάθε φορέα και συγκεκριμένα από την τριτοβάθμια εκπαίδευση – αποτελεί σημείο αναφοράς και αντικείμενο μελέτης, λογοδοσίας και πεδίο συγκρίσεων μεταξύ των πανεπιστημίων την εποχή της παγκοσμιοποίησης. Η μαζική εισδοχή φοιτητών σε πανεπιστήμια στο πλαίσιο της ισονομίας συνέβαλε στην ανάγκη κατάταξης των ιδρυμάτων αυτών, γεγονός που οδήγησε σταδιακά στην αυξανόμενη ανάπτυξη ερευνών που εξέταζαν την ποιότητα και την ποσότητα και τους μηχανισμούς που συνέβαλαν στην αποτελεσματικότητα των πανεπιστημίων. Πολλές είναι οι μελέτες που σκιαγραφούν το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον διαφόρων κατατάξεων πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

Σύμφωνα με μια συγκεκριμένη μελέτη¹ διαπιστώνεται ότι από το 1925, περνώντας στο 1990 και φτάνοντας στο σήμερα, έχουν σημειωθεί τουλάχιστον 33 συστήματα² κατάταξης των ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παγκοσμίως. Θέματα όπως α) η κατάταξη των πανεπιστημίων μέσα από το συγκείμενο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, β) το θεωρητικό υπόβαθρό της, γ) τα μεθοδολογικά ζητήματα αξιολόγησης της ποιότητας ενός ιδρύματος (με βάση την ποιότητα της διδασκαλίας, της έρευνας και των υπηρεσιών που αυτό παρέχει στην κοινωνία), δ) οι κοινωνικές επιπτώσεις των κατατάξεων των πανεπιστημίων (ΚΠ) στα εκπαιδευτικά συστήματα, στα ίδια τα πανεπιστήμια και τους φοιτητές, ε) οι παράλληλες επιδράσεις και στ) το μέλλον των ΚΠ και σχετικές προτάσεις.

Όπως, εύστοχα, αναφέρουν οι εν λόγω ερευνητές, βασικοί παράγοντες που ενισχύουν την ύπαρξη των ΚΠ είναι οι κατατάξεις που διενεργούν τα ΜΜΕ, τα μέτρα εξασφάλισης ποιότητας και λογοδοσίας που εισάγουν οι εργοδότες και οι κυβερνήσεις, αντίστοιχα, αλλά και οι ίδιοι οι φοιτητές που αναζητούν έγκυρη και σαφή πληροφόρηση για τις σπουδές τους, καθώς και τα πανεπιστημιακά ιδρύματα για την ανατροφοδότησή τους. Τρεις είναι οι τύποι μηχανισμών που

¹ Shin, J. C. & Toutkoushian, R. K. (2011). The Past, Present, and Future of University Rankings. In: J. C. Shin, R. Toutkoushian & U. Teichler (Ed.). *University Rankings. Theoretical Basis, Methodology and Impacts on Global Higher Education* (pp. 1-16). Dordrecht: Springer.

² Γεγονός που υποδηλώνει την «ανεπάρκεια» των συστημάτων.

χρησιμοποιήθηκαν για την μέτρηση της αποτελεσματικότητας των ιδρυμάτων: α) οι κατατάξεις, β) τα μέτρα λογοδοσίας και γ) η διασφάλιση της ποιότητας (κάτι που ενισχύεται και με τη συνθήκη της Μπολόνια). Ο πρώτος μηχανισμός είναι πιο εύχρηστος για τους φοιτητές³, ο δεύτερος είναι αξιοποιήσιμος για τις κυβερνήσεις και ο τρίτος χρήσιμος για τα πανεπιστήμια.

Πολύ εύγλωττα τίθεται ο προβληματισμός σχετικά με το πλαίσιο μέσα στο οποίο είναι αξιόπιστο να διενεργηθεί μια έρευνα με σκοπό την κατάταξη των πανεπιστημίων. Πιο συγκεκριμένα, δεν είναι εφικτό να μετρηθεί η ποιότητα ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος μόνο με τη μετατροπή των εισροών (απόφοιτοι, οικονομικές πηγές) σε εκροές (επίτευξη σκοπών), ενώ παράλληλα χρησιμοποιούνται δείκτες ποσότητας για να εκπροσωπηθεί η ποιότητα. Επίσης, σημειώνεται πως οι αξιολογήσεις των φοιτητών, η αναλογία διδασκόντων και διδασκόμενων, οι δαπάνες ανά φοιτητή για τη διδασκαλία δεν μπορούν να καταδείξουν την ποιότητα της διδασκαλίας.

Είναι σημαντικό να λαμβάνεται υπόψη η ποιότητα της έρευνας, η οποία όμως κι αυτή καθίσταται μη μετρήσιμη αντικειμενικά, αφού στηρίζεται στην ποσότητα των δημοσιεύσεων των διδασκόντων ή στο ποσό των εξωτερικών χρηματοδοτήσεων των ερευνών. Ενας πιο αποδεκτός δείκτης ποιότητας της έρευνας θα ήταν ίσως ο αριθμός των αναφορών σε άρθρα για κάθε συγγραφέα διεθνώς, όμως πάλι και εδώ ανακύπτει το θέμα της γλώσσας⁴, ο κλάδος της επιστήμης τον οποίο ακολουθεί ο καθένας, κλπ. Μάλιστα διαπιστώνεται ότι

οι θετικές και βιο-ιατρικές επιστήμες υπερτερούν σε παραγωγή άρθρων σε σύγκριση με τις ανθρωπιστικές και κοινωνικές. Επιπλέον, είναι δύσκολο να οριστεί η υπηρεσία και η προσφορά ενός πανεπιστημίου στην εκπαίδευση, στο κράτος, στους πολίτες, καθώς ο βαθμός επίδρασης συνδέεται και με το αντικείμενο κάθε επιστημονικού κλάδου.

Καταδεικνύοντας ότι οι κατατάξεις των πανεπιστημίων θέτουν σε κίνδυνο τη θεσμική τους αποστολή, θυσιάζουν την ποικιλομορφία τους στο βωμό της ομογενοποίησης, αγνοώντας τις διαφορετικές ειδικότητες και το περιεχόμενο σπουδών, αδιαφορώντας για το πολιτιστικό υπόβαθρο που οι χώρες και τα πανεπιστημιακά ιδρύματα φέρουν στο «γονιδίωμά» τους, οι μελετητές της έρευνας προτείνουν βελτίωση των συστημάτων κατάταξης, λαμβάνοντας υπόψη τη διαφορετική αποστολή του κάθε πανεπιστημίου, του μεγέθους και της τοποθεσίας του, της γλώσσας και του πολιτισμού, του επιστημονικού κλάδου που αυτό υπηρετεί, και όχι συνολική αξιολόγηση ενός ιδρύματος, προβάλλοντας διαφάνεια στη μεθοδολογία και σταθερότητα στους δείκτες ποιότητας.

³ Η υψηλή παγκόσμια φήμη που επιζητούν τα ιδρύματα, αποτελεί κριτήριο επιλογής από τους φοιτητές και μεταβάλλει τον χαρακτήρα των πανεπιστημίων.

⁴ Η αγγλική γλώσσα ευνοείται παγκοσμίως.